

Maria ȘEVCIUC

APORTUL ASOCIAȚIUNII CULTURALE „ASTRA BASARABIEI” LA ÎNFIINȚAREA BIBLIOTECILOR POPORALE ÎN BASARABIA INTERBELICĂ

DOI: 10.5281/zenodo.3595170

Rezumat

Aportul Asociațiunii culturale „ASTRA Basarabiei” la înființarea bibliotecilor populare în Basarabia interbelică

Asociațiunea culturală „Astra Basarabiei”, creată cu aportul Asociației Transilvănene pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român din Sibiu – ASTRA, a avut un rol important în renașterea valorilor culturale naționale române a Basarabiei, prin intermediul căminelor culturale și a bibliotecilor înființate în cadrul căminelor, în perioada 1926–1935. De fapt, temeliele societății „ASTRA” a apărut pe teritoriul Basarabiei neoficial în 1924, când au fost create primele despărțăminte de armata română, în județele Cetatea Albă, Tighina și Ismail. Bibliotecile create de „ASTRA Basarabiei” erau permanent îmbogățite cu carte românească din donații, de la Casa Școalelor, Educația Poporului, „ASTRA” – Sibiu, personalități, ministere, edituri, asociații culturale, cotizații sau erau procurate prin mijloace proprii. Căminele culturale organizau „cursuri de analfabeți”, conferințe, spectacole cu caracter educativ și patriotic etc. În general, Regionala organiza o paletă largă de activități culturale, care aduna la un loc intelectualii, funcționarii, țărani, muncitorii și tineretul provinciei. Un rol important în buna funcționare a acestei Regionale a Basarabiei, ce a existat în perioada 1924–1935, l-au avut personalitățile: Onisifor Ghibu, Ioan Pelivan și Leon T. Boga.

Cuvinte-cheie: Asociațiunea culturală „ASTRA Basarabiei”, biblioteci populare, cămine culturale, despărțăminte, Comitetul Central din Sibiu.

Резюме

Вклад Культурного объединения «АСТРА Бессарабии» в создание народных библиотек в межвоенной Бессарабии

Культурное объединение «АСТРА Бессарабии», созданное при участии Трансильванского объединения по румынской литературе и культуре румынского народа – ASTRA (Сибю), сыграло важную роль в возрождении национальных румынских культурных ценностей Бессарабии через общинные центры и библиотеки, созданные в 1926–1935 гг. В действительности фундамент общества «АСТРА» был неофициально возведен в Бессарабии в 1924 г., когда румынская армия заложила основы первых его отделов в Аккерманском, Бендерском и Измаильском уездах. Библиотеки, созданные объединением «АСТРА Бессарабии», постоянно обогащались румынской литературой, которая жертвовалась Домом школ, структурой «Народное Образование», объединением «АСТРА» (Сибю), частными лицами, министерствами, издательствами, культурными объединениями, а также

собиралась или приобреталась на собственные средства. Культурные центры организовывали «курсы для неграмотных», конференции, спектакли воспитательно-патриотического характера и т. д. В целом, в региональном объединении предлагался широкий спектр культурных мероприятий, которые объединяли представителей интеллигенции, крестьян, рабочих, а также молодежи провинции. Большую роль в обширной и плодотворной работе данного объединения в 1924–1935 гг. сыграли такие личности, как Онисифор Гибу, Иоан Пеливан и Леон Т. Бога.

Ключевые слова: культурное объединение «АСТРА Бессарабии», народные библиотеки, культурные центры, отдел, Центральный комитет Сибю.

Summary

Contribution of the Cultural Association “ASTRA Bessarabia” to the creation of public libraries in the interwar Bessarabia

The cultural association “ASTRA Basarabia”, created with the participation of the Transylvanian Association for Romanian Literature and Culture of the Romanian People – ASTRA (Sibiu), played an important role in the revival of the national Romanian cultural values of Basarabia through community centers and libraries created in the period 1926–1935. In fact, the foundations of the ASTRA society were laid unofficially in Bessarabia in 1924, when the Romanian army created its first divisions in Akkerman, Bender and Izmail counties. The libraries created by the “ASTRA Basarabia” association were constantly supplemented with Romanian literature, which was donated by the School House, the Public Education structure, the Sibiu ASTRA association, private individuals, ministries, publishers, cultural associations, and also collected or acquired at their own expense. Cultural centers organized “courses for the illiterate”, conferences, educational and patriotic performances, etc. In general, the regional association organized a wide range of cultural events that brought together representatives of the intelligentsia, peasants, workers, as well as the youth of the province. Such personalities as Onisifor Gibu, Ioan Pelivan and Leon T. Boga played a major role in the extensive and fruitful work of this association in 1924–1935.

Key words: “ASTRA Basarabia” Cultural Association, public libraries, cultural centers, department, Central Committee of Sibiu.

Studierea, analiza diverselor aspecte culturale ale unei țări poate reprezenta imaginea națiunii la diferite etape ale evoluției sale. Pentru dezvoltarea

culturală după 1918, Basarabia avea nevoie de experiența, îndrumarea și prestigiul societăților culturale românești [10, p. 90], cum a fost cea a *Asociației Transilvănene pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român, înființată la Sibiu (ASTRA)*. În Basarabia au fost puse temelii Asociației ASTRA în anul 1924. Un rol esențial în activitatea acesteia l-au avut bibliotecile, înființate și dotate cu volume de carte românească.

Cunoașterea istoriei bibliotecilor, indiferent de modul de înființare sau tipul acestora ne oferă posibilitatea de a judeca despre nivelul de cultură a unei societăți și în mod special despre tendințele acesteia spre dezvoltare și unificare spirituală. În acest sens Asociațiunea „ASTRA” urma să contribuie la crearea unor astfel de instituții unde aveau să fie concentrate colecții de carte românească prin intermediul cărora avea să fie răspândit elementul cultural autohton românesc. Astfel, odată cu apariția despărțămintelor și instituirea unei regionale a „ASTREI” în Basarabia la care și-au adus aportul personalități ca Arhimandritul Gurie Grosu, Onisifor Ghibu, Ioan Pelivan, Leon T. Boga, a fost declanșat procesul de înființare a „bibliotecilor populare”.

Arhimandritul Gurie Grosu a fost cel care a inițiat fondarea unei regionale a „ASTREI” în Basarabia. La 31 august 1924, la finalul unui discurs, ținut la Câmpeni (jud. Alba), în care aducea un omagiu Craiului Munților, Arhimandritul Gurie Grosu îl roagă pe regele Ferdinand I, președintele de onoare al „ASTREI”, „să vină Societatea culturală «ASTRA» și în Basarabia, dar să ne aducă mai multă cultură și mai puțină politică” [10, p. 90].

Conform unor studii [10, p. 90] evoluția regională a „ASTREI” poate fi împărțită în două etape distincte: prima fază, cuprinsă între 1924 și 1927 – perioada de inițiere și organizare a societății, marcată de personalitatea lui Onisifor Ghibu, și perioada 1927 și 1935 – consolidarea și desfășurarea activităților culturale propriu-zise, fiind ghidată de Ioan Pelivan [10, p. 90].

Primele despărțăminte ale „ASTREI” au fost fondate în Basarabia interbelică datorită militarilor români. O expunere cronologică a apariției despărțămintelor în provincia Basarabia ar fi:

1) „Organizația județeană pentru Cetatea Albă înființată în iulie 1924, președinte Dl Deputat Iacobescu” [7, p. 2], 8 iulie 1924, în orașul Cetatea Albă a fost primul despărțământ al „ASTREI” [10, p. 91]. Acesta a fost creat de elitele locale, care au avut ca scop culturalizarea maselor țărănești [10, p. 91] reunind 40 de membri. Cotizația pe care o achita fiecare membru pentru buna funcționare a filialei cuprindea sume între 200 și 400 de lei. Datorită acestui despăr-

țământ au fost fondate 10 biblioteci populare în satele județului Cetatea Albă [10, p. 91]. În 1931 funcționau 24 de cercuri culturale și 28 de „biblioteci populare”, ce aveau în componență 15.390 de volume. În 1935 au fost organizate 69 de conferințe și prelegeri populare, numărul „bibliotecilor populare” a crescut până la 41 [15, p. 3].

2) 1 ianuarie 1924, județul Cetatea Albă, în cadrul Regimentului 35 Infanterie „Matei Basarab” (despărțământul a luat numele unității militare fondatoare). Filiala a fost prezidată inițial de către loc. col. A. Cantuniari, iar mai apoi de către colonelul Ilie Cornea. Despărțământul avea 102 membri activi și 953 de membri ajutători, în majoritatea lor militari. Unul din scopurile acestui despărțământ a fost crearea bibliotecilor populare, care a fost posibil de realizat datorită donațiilor Asociației „ASTRA” transilvănene, precum și grație suportului societății culturale „Mihai Eminescu” din București. El a dispus de 16 agenturi și 15 biblioteci populare [10, p. 91], alcătuite din cărți și reviste [7, p. 2] trimise de Astra ori cumpărate de Regiment. În vara anului 1929 acest despărțământ a fost nevoit să-și întrerupă activitatea din cauza lipsei de fonduri [17, pp. 20-21]. Ofițerii din acest despărțământ și-au remarcat activitatea prin organizarea de „cursuri de analfabeți”, conferințe, spectacole cu caracter educativ și patriotic [15, p. 3].

3) 1925 – „Despărțământul ASTRA Tighina”, jud. Tighina, înființat de Mihail Dumitrașcu. Despărțământul și-a întrerupt activitatea în 1929 [15, p. 3].

4) 1925 – „Batalionul Vânători Tighina”, jud. Tighina, fondat de Mihail Dumitrașcu.

5) „Despărțământul ASTRA – Regimentul 28 Infanterie Ismail”, în jud. Ismail [10, p. 91].

În perioada interbelică, „ASTRA” a sprijinit armata la înființarea școlilor, organizarea cursurilor de alfabetizare, înființarea bibliotecilor (329 de biblioteci în unitățile militare), astfel că în perioada interbelică volumele donate au atins cu aproximație numărul de 9840 etc. Armata fiind printre primele instituții care a contribuit la răspândirea idealurilor „ASTREI” printre tinerii români [1].

Peste o jumătate de an de la apariția despărțămintelor „ASTREI” în Basarabia, la 12 ianuarie 1925, a fost luată decizia de către membrii unei Comisii din Ardeal, întrunite la Cluj, de a trimite o persoană avizată în Basarabia, care timp de un an de zile va avea misiunea să pună bazele noii regionale a „ASTREI”. Această propunere a aparținut lui Sextil Pușcariu, iar persoana desemnată a fost Onisifor Ghibu [10, pp. 91-92], numit și „Comisar general pentru propagandă culturală” a „ASTREI” în Basarabia [10, p. 93]. Cu toate acestea, în vara anului 1926, „ASTRA

Basarabiei” încă nu era o organizație instituționalizată. Odată cu desfășurarea adunării generale anuale a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român ASTRA”, desfășurată la Zalău între 12 și 14 septembrie 1926, s-a marcat intrarea oficială a „ASTREI” basarabene în familia Asociațiunii. La această adunare Președintele a salutat în numele adunării pe noul membru onorific al Asociațiunii, ÎPS Sa Arhiepiscopul Gurie, și pe noul membru în comitetul central dl. Ștefan Ciobanu [5]. Tot aici au fost făcute următoarele propuneri: „1) Să se ia act de activitatea comisariatului general în Basarabia, aducându-se mulțumiri dlui Onisifor Ghibu (adunarea face o vie și mișcătoare manifestație de simpatie pentru O. Ghibu); 2) Să se declare membri ai secțiunilor științifice și literare, propuse în raport, dându-li-se puteri depline să întregescă secțiunile; 3) Secțiunile științifice și literare din Ardeal să dea concursul lor nelimitat secțiunilor basarabene; 4) În bugetul anului viitor să se prevadă o sumă specială pentru nevoile «ASTREI» basarabene; 5) Viitoarea adunare generală a Asociațiunii să se țină la Chișinău (Decizia IX)” [5]. Astfel, Comitetul își asumă responsabilitatea pentru „organizarea «ASTREI» în Basarabia” [5].

Tot la acest eveniment de la Zalău se ia decizia de a înfăptui un șir de acțiuni și donații pentru Basarabia. Ioan Lupaș, ministrul Sănătății, a oferit câte 100 de mii de lei comitetului central al societății sibiene și comisariatului pentru Basarabia, în vederea ajutoării orfanilor de război. Arhimandritul Gurie Grosu a donat „Astrei” basarabene 100 de mii de lei pentru ridicarea unui Palat Cultural în Chișinău. S-a aprobat raportul lui Onisifor Ghibu, în care se arătau primele realizări ale regionalei, a acceptat în calitate de membri peste 200 de intelectuali basarabeni din secțiunile științifice și literare ale nou formatei asociații. S-a dispus alocarea în bugetul anului 1927 a unor sume speciale pentru „ASTRA” basarabeană [10, p. 94]: „înscrisura în bugetul pe a. 1927 a sumei de lei 2.500.000 – pentru «ASTRA» basarabeană” [6]. În cel din urmă caz se mai menționează că: „Comitetul central ia act având a se conforma acestei hotărâri”.

Regionala „ASTRA Basarabiei” a fost organizată conform Regulamentului Asociației Transilvănene pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român, înființată la Sibiu, adoptat în 1861. Regionalele aveau un sediu în centrul stabilit de adunarea de organizare a regionalei. Astfel de instituții sunt conduse de un Comitet format din 25 de membri [20].

Inaugurarea oficială a activității „ASTREI” în Basarabia, însă, s-a produs la 30 octombrie 1926, când o delegație transilvăneană din patru persoane, în frunte cu Vasile Goldiș, a sosit la Chișinău [11, p. 83].

Venind în Basarabia în 1926, Onisifor Ghibu observă că presa de aici puțin corespundea intereselor naționale. Ziarele basarabene erau, în mare parte, de expresie rusă, fiind deținute de patroni de origine slavă, evreiască, sau chiar română. Majoritatea ziarelor din ținut, din motive financiare, au avut o existență scurtă. Din aceeași cauză, în 1925 și-au încetat activitatea două tipografii românești din Chișinău [10, p. 93].

Datorită lui Onisifor Ghibu a reapărut ziarul „România Nouă”, a fost editată colecția „Biblioteca ASTREI basarabene”, iar cunoscuta gazetă „Cuvânt moldovenesc” a fost reorganizată și s-a îmbogățit cu o tipografie cu caractere latine. Publicația „România Nouă” avea să fie o forță organizatorică, care să însușeze toate energiile naționale din Basarabia. „România Nouă” dispunea de circa 200 de colaboratori, dintre care 86 erau băștinași: arhiepiscopul Gurie Grosu, Pantelimon Halippa, Ștefan Ciobanu, Ioan Pelivan, Vasile Cijevschi, Elena Alistar, pr. Andrei Murafa, N. Sterea etc. [10, pp. 93-94].

Onisifor Ghibu a preconizat publicarea a trei broșuri pentru Basarabia. Două dintre aceste publicații trebuiau să conțină informații despre „ASTRA” și scopurile ei (una, scrisă cu caractere latine, adresată intelectualilor și alta culeasă cu litere slavone, pentru țărani). O a treia broșură era destinată transnistrenilor [10, p. 91].

Într-un articol al său, Vasile Goldiș, președintele Asociațiunii ASTRA din Ardeal, a menționat că: „Broșurile mici, în mii de exemplare, cari să arate, în icoane și în scris, binefacerile culturii, ale scrisului și cetitului, să se răspândească, sau gratuit, sau pentru prețuri bagatele, în toate satele românești” [8, p. 5]. „Să se discute și să se facă propagandă pentru răspândirea abecedarelor celor mai potrivite pentru adulți. Nu numai să se tipărească, cu multe cheltuieli din partea «Asociațiunii» noastre, dar să se publice și referate conștiincioase despre rezultatele obținute cu ele” [8, p. 6].

Cât despre rezultatele obținute de regionale, inclusiv și despre activitatea Astrei basarabene, acestea trebuiau să fie publicate în revista „Transilvania”. Vasile Goldiș menționează: „O revistă ca «Transilvania» va trebui să raporteze cu conștiinciozitate despre ceea ce prestează și alte neamuri pe terenul culturii poporului. Referade despre instituții culturale, ca: muzee, expoziții, societăți de lectură, biblioteci publice, «universități populare», biblioteci (tipărite) pentru copiii, pentru răspândirea științelor (cu analize despre tendințele bibliotecilor acestora)” [8, p. 7].

Printre primele măsuri luate de Onisifor Ghibu a fost și aceea de înființare de cămine culturale. Fondurile necesare proveneau de la Comitetul Cen-

tral din Sibiu, de la bugetul diferitelor ministere, din donații, cotizații ș. a. m. d. Fiecare cămin purta un nume, de regulă ales dintre personalitățile naționale sau locale, și avea în componență o sală de ședință, o bibliotecă cu sală de lectură și un depozit pentru diferite obiecte. La conducerea sa se afla un președinte ales prin vot de ceilalți membri, care era obligat să participe la toate adunările generale ale despărțământelor.

Viața acestor cămine însă gravita cel mai mult în jurul bibliotecilor. După un an de activitate intensă, Ghibu a reușit să înființeze 7 biblioteci, toate având cărți selectate cu grijă, multe legate în piele [17, p. 21]. În ceea ce privește Biblioteca Regională Basarabeană de la Chișinău, nucleul ei a fost format din cele 236 cărți donate de O. Ghibu, la plecarea sa din Basarabia. De atunci numărul lor s-a înmulțit la 1726, provenite în mare parte din donațiile Ministerelor, de la Mitropolie și episcopiile din țară, de la diferite instituții și parte din cumpărături. [13, p. 999].

Comisariatul general al „ASTREI” pentru Basarabia a fost desființat la 23 octombrie 1927, după ce la Chișinău a avut loc o adunare generală a „ASTREI” basarabene, în cadrul căreia Onisifor Ghibu s-a retras de la conducere și „a luat în mână frânelor un comitet definitiv, compus din 38 de membri, care a fost ales în adunarea generală de constituire, la 23 Octomvrie 1927 și se compune din floarea fraților noștri basarabeni în frunte cu dl. Ioan Pelivan ca președinte” [9, pp. 963-965]. Astfel Onisifor Ghibu își încheia oficial misiunea în ținut [11, p. 85].

În „Raportul general prezentat de comitetul central al «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român – ASTRA» asupra lucrărilor și situației sale în anul de gestiune 1927/1928” [9, pp. 963-965], Ioan Pelivan enumeră acele realizate, printre care indică că „biblioteci populare au înființat 7 și mai sunt 8 înființate de fostul comisariat general. Cetitorii alor 12 biblioteci populare au fost în număr de 2.506. Biblioteca culturală a Regionalei numără 1726 volume” [9, pp. 963-965]. Asociația a mai editat o broșură și un calendar pe anul 1929, alte 9 tipări-turi erau în pregătire” [11, p. 85].

Începutul anilor '30 ai sec. XX au constituit o perioadă de vârf în viața societății. Regionala organiza o paletă largă de activități culturale, care aduna la un loc intelectualii, funcționarii, țărani, muncitorii și tineretul provinciei.

La 2 aprilie 1932, comitetul central al Asociațiunii transilvănene, la solicitarea „ASTREI” basarabene, a declarat regionala „autonomă și independentă”. Societatea urma să se intituleze „ASTRA Basarabiei” și să înceapă demersurile legale pentru a fi recunoscută „persoană juridică distinctă” [11, p. 87].

La 3 octombrie 1932, vicepreședintele „ASTREI” basarabene, Leon T. Boga, a prezentat o informație, adunării generale a *Asociațiunii*, care își desfășura lucrările la Deva. Conform datelor puse la dispoziția comitetului central, regionala administra 129 de cămine muncitorești și 190 de biblioteci [3, p. 147].

Tot Leon T. Boga, printr-o scrisoare adresată Comitetului central la data de 29 decembrie 1932 confirmă primirea „a unui număr de 500/ cinci sute/ exemplare din biblioteca populară a Asociațiunii” donate pentru „bibliotecile Căminelor culturale sătești din Basarabia” și le mulțumește pentru aceasta [21].

Comitetul central al „ASTREI” din Sibiu aprecia eforturile „ASTREI” basarabene, calificându-i manifestările drept „una dintre cele frumoase pagini din istoria de până astăzi a Asociației noastre” [23, p. 16]. O altă apreciere din partea comitetului central ar fi că „acțiunea desfășurată de secția basarabeană a «ASTREI» este, între Prut și Nistru, una din mândriile noastre” [23, p. 27].

Numărul căminelor culturale din Basarabia a crescut continuu: dacă în iunie 1932 erau 130 de cămine, la sfârșitul anului următor funcționau 345, dintre care peste 200 „deplin organizate”; la încheierea anului 1934 își desfășurau activitatea 567 de cămine în tot atâtea localități rurale. În cadrul lor au fost înființate 518 biblioteci, 426 de coruri, 130 de muzee cu exponate ce prezentau istoria și tradițiile locale, 170 de echipe teatrale „bine organizate”, 18 fanfare țărănești, cooperative, „farmacii de casă”, cercuri literare etc. [17, p. 21].

Începând cu anul 1935 dificultățile de ordin financiar puneau Asociațiunea basarabeană „ASTRA” în imposibilitatea de a-și continua activitatea. Astfel Ioan Pelivan trimite o scrisoare în mod confidențial Președintelui ASTRA, Dr. Iuliu Moldovan, prin care îl informează cu situația financiară a „ASTREI Basarabiei” care „este atât de proastă, încât la ultima ședință a Comitetului Central s-a ridicat întrebarea fuziunii cu Fundațiile Regale, bineînțeles primindu-se statutele Fundațiilor și Ergo pierzându-se titulatura *ASTRA Basarabiei*”, totodată el arată că „*ASTRA Basarabiei* a devenit foarte populară la țară, ridicându-se numărul căminelor sale la 550” [20]. La această scrisoare Dr. Iuliu Moldovan a ținut să menționeze „că în scurtul timp al existenței ei, Astra Basarabiei a devenit atât de populară și a dus la realizări atât de strălucite și necesitatea imperioasă ca Basarabia să-și aibă societatea culturală proprie, autonomă și reprezentând interesele cultural regional, obliga la menținerea Asociațiunii Dn. Voastre cu orice sacrificiu” [19] rugând astfel conducerea Regionalei basarabene să amâne „hotărârea până la aflarea soluțiunii, care

să asigure existența ASTREI Basarabiei” [19]. Cu toate acestea, în august 1935 „Comitetul Central al Asociațiunii Culturale „ASTRA Basarabiei” a hotărât în unanimitate de voturi să fuzioneze cu Fundațiile Culturale Regale „Principele Carol” [22]. Odată cu afilierea la această Fundație, toate căminele culturale care aparțineau „ASTREI Basarabiei”, trebuiau să se afilieze și acestea. Data limită fiind fixată 15 august a anului 1935 [12]. În caz că acestea nu aveau să îndeplinească formalitățile de afiliere, „căminul cultural «ASTRA» este de drept desființat”, retrăgându-li-se „autorizarea de funcționare” [12], iar „biblioteca pe care o are căminul desființat va fi predată primăriei pentru a forma o bibliotecă comunală administrată de comună pe baza legii publicată în Monitorul Oficial nr. 89 din 14 aprilie 1932” [12].

Până în 1935 asociația avea în gestiune 555 de cămine culturale [2, p. 187]. Într-un Raport al său din anul 1935 trimis Președintelui „ASTREI” la Sibiu, Asociațiunea culturală „ASTRA Basarabiei” informează că „asociația centrală are o bibliotecă selectă care posedă 4.000 volume dintre cele mai alese lucrări științifice și literare. Asociația are o sală de lectură, cu fixate pentru consultarea cărților” și „dispune de un depozit mare de cărți din care se alimentează toate căminele din cuprinsul Basarabiei” care „sunt înzestrate cu biblioteci de la depozitul Comitetului Central. Asociația a editat până în prezent 30 de cărți a 3.000 exemplare, deci în total 90.000 de bucăți” ce „au fost distribuite căminelor noastre. Afară de cărțile editate de noi, Asociația a cumpărat, a primit donații de la Casa Școalelor, Educația Poporului, «ASTRA» – Sibiu, precum și de la diferite personalități, ministere, edituri și asociații culturale, 300.000 de volume. Toate aceste volume au fost distribuite bibliotecilor satești ale căminelor”, iar „fiecare cămin și-a mai procurat și alte cărți prin mijloace proprii provenite din cotizații, serbări, donații etc.”, prin urmare erau cămine care aveau „câte 2,3 și chiar 4.000 de volume” [18].

Toate căminele culturale dispuneau de câte o bibliotecă populară. În total, aceste biblioteci cuprindeau 500.000 de mii de volume [4, p. 173].

Asociațiunea „ASTRA Basarabiei” care a activat într-un interval de timp scurt, oficial 9 ani (1926–1935, iar 2 ani neoficial în perioada 1924–1926) a pus întâi accentul pe crearea de biblioteci, în cel mai des caz în cadrul căminelor culturale, și completarea fondului acestora cu carte românească.

Astfel, dacă să facem un bilanț aproximativ privind aportul Asociațiunii „ASTRA Basarabiei” la instituirea „bibliotecilor populare”, în această perioadă au fost înființate în cadrul unităților militare 329 biblioteci ce cuprindeau în total 9840 de volume, câte

o bibliotecă în fiecare din cele 555 de cămine culturale înființate cu un volum de carte per ansamblu de 500.000 și 518 biblioteci au fost înființate în cadrul celor 567 cămine muncitorești. Biblioteca Regională Basarabească de la Chișinău cuprindea 1726 volume, iar Asociația centrală deținea o bibliotecă cu 4.000 de volume. Desigur că unele din aceste biblioteci au avut o perioadă scurtă de viață din cauza a mai mulți factori precum lipsa de fonduri, înființarea acestora în perioada de criză economică, fuzionarea regionale cu Fundația Culturală Regală „Principele Carol” etc. Cu toate acestea ele au contribuit la îmbogățirea patrimoniului cultural precum și la crearea unui fond de carte românească care s-a extins, în special, în mai multe localități rurale basarabene.

Prin existența lor bibliotecile au contribuit la evoluția culturală necesară populației basarabene. Biblioteca fiind, astfel, considerată instituția care îmbogățește viața omului, promovând o coeziune socială dar care și contribuie la întărirea conceptului de identitate a populației.

Referințe bibliografice

1. Acu D. Mesajul Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român – ASTRA. Cuvânt la ceas aniversar. In: Revista Academiei Forțelor Terestre. An. X, nr. 2 (39). Trimestrul III. Sibiu, 2005.
2. Anexa 1. II. Activitatea Regionalelor și despărțămintelor. „ASTRA Basarabească”. In: Transilvania. Anul 66, nr. 4. 1935, iulie–august.
3. Cum au decurs dezbaterile în cele două ședințe ale adunării generale din 2 și 3 oct. 1932, în Deva. In: Transilvania. Anul 63, nr. 9-12. 1932, septembrie–decembrie.
4. David Al. „Astra” Basarabiei. In: Transilvania, 1934, nr. 3.
5. Extras din procesul-verbal al ședinței II a adunării generale a „Asociațiunii”, ținute la Zalău în 13 Septembrie 1926. Decizie 377, nr. 220b/1926. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 1, anul 1926, Regionala Astra Basarabească.
6. Extras din procesul-verbal al ședinței II a adunării generale a „Asociațiunii”, ținute la Zalău în 13 Septembrie 1926, nr. 2208/1926. Astra Basarabească. Decizia 380, nr. 2208/1926. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file), Sibiu. Fila 2, anul 1926, Regionala Astra Basarabească.
7. Extras dintr-o scrisoare de adresare de la Regimentul 35 „Matei Basarab” cu nr. 2638/1926 din 26/XI.1929. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 3, anul 1926, Regionala Astra Basarabească.
8. Goldiș V. Pornind din nou la drum... In: Transilvania, nr. 1–2. Sibiu, 1924, ianuarie–februarie.

9. Goldiș V., Romul Simu. Raportul general prezentat de comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român – Astra” asupra lucrărilor și situației sale în anul de gestiune 1927/1928. In: *Transilvania*. An. 59, nr. 12. Sibiu, 1928.
10. Ilev M. „Astra”. Regionala Basarabiei (1924–1935) (I). In: *Transilvania*, nr. 9. Sibiu, 2013.
11. Ilev M. „Astra”. Regionala Basarabiei (1924–1935) (II). In: *Transilvania*, nr. 10. Sibiu, 2013.
12. Instrucțiuni Căminelor „Astra” pentru afilierea lor la Fundația Culturală Regală „Principele Carol” emise de Fundația Culturală Regală „Principele Carol”. Regionala Basarabiei. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 109, anul 1935.
13. Ioan Pelivan, Vasile Pop. Anexa I. Regionala Basarabiei. In: *Transilvania*. Sibiu, 1928. An. 59, nr. 12.
14. Palade Gh. Căminele culturale din Basarabia (1918–1940): cadru de constituire, forme și mijloace de activitate. In: *Buletinul științific. Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei*, nr. 13 (26). Serie nouă. Chișinău, 2010.
15. Petrescu D.-Șt. Asociațiunea Astra „o academie militantă” în Basarabia (1919–1940). In: *SUD-VEST*, nr. 10, Iași, 2013, mai.
16. Petrescu D.-Șt. Astra, stindard al culturii române în Basarabia (I). In: *Revista română*, 2012, nr. 4 (70), pp. 19-22.
17. Petrescu D. Onisifor Ghibu – misionar cultural în Basarabia. In: *Revista română*, nr. 4 (54). Iași, 2008.
18. Raportul general despre activitatea desfășurată în cursul anului 1934–1935 al Regionalei „Astra Basarabeană”, nr. 127 din 11 iunie 1935. Filele 70-99. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 96-97, anul 1935, Regionala ASTRA Basarabeană.
19. Răspuns la scrisoarea cu nr. 2062/1935 din 13/VI.1935 a dl Dr. Moldovan, Președintele Astei transilvănene. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 67, anul 1935, Regionala ASTRA Basarabeană.
20. Scrisoare. Confidențial. nr. 2062/1935 din 13/VI.1935. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 66, anul 1935, Regionala ASTRA Basarabeană.
21. Scrisoare de confirmare și mulțumire a Asociațiunii culturale „ASTRA BASARABIEI”, semnată L. T. Boga. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 21, anul 1933, Regionala ASTRA Basarabeană.
22. Scrisoare de informare adresată Asociației Transilvănene ASTRA, Sibiu, cu nr. 2552/1935 din 05 august 1935 de către Fundația Culturală Regală „Principele Carol”. Regionala Basarabiei nr. 174. In: Fond: ASTRA, Pachetul: ASTRA BASARABEANĂ, nr. actului SB-F-00029-5-186. Observațiuni (136 file). Sibiu, Fila 110, anul 1935.
23. *Transilvania*, supliment la anul 1933: http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/transilvania/1933/BCUCLUJ_FP_279996_1933_064_Supl_000.pdf (vizitat 25.02.2019).

Maria Șevciuc (Chișinău, Republica Moldova). Doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”.

Мария Шевчук (Кишинев, Республика Молдова). Докторант, Государственный педагогический университет им. Иона Крянгэ.

Maria Shevciuc (Chisinau, Republic of Moldova). PhD student, State Pedagogical University „Ion Creanga”.

E-mail: maria_shevciuc@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9059-277X>